

Торбас О.О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедр кримінального процесу*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Одним із основних завдань кримінально-процесуального законодавства є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду (ст. 2 КПК 2012 р.). Відповідно, з метою реалізації цього завдання уповноважені органи повинні чітко дотримуватись норм законодавства та вимагати цього від осіб, які тим чи іншим чином залучаються до кримінального розслідування.

В той же час учасники кримінального провадження, які не володіють владними повноваженнями, мають можливість звертатися до відповідних органів чи посадових осіб з метою захисту своїх прав та законних інтересів. Такий захист відбувається як шляхом подання клопотань, так і оскарження рішень органів досудового розслідування тощо. Проте можна дійти висновку, що можливості учасників кримінального провадження щодо захисту власних прав є дещо обмеженими, і тому одним з основних завдань кримінального процесуального законодавства має бути саме досконале закріплення процедури реалізації прав на захист власних інтересів учасників кримінального провадження.

Як вже зазначалося, одним із основних методів захисту громадянами своїх прав є оскарження рішень та постанов владних органів. З метою такого оскарженняособою має бути дотримана відповідна процедура, яка включає в себе також і дотримання строків такого оскарження. Звідси можна дійти висновку, що чітке закріплення процесуальних строків в деяких випадках має вирішальне значення для реалізації громадянами своїх законних прав. Так, наприклад, ст. 303 чинного Кодексу надає перелік рішень, які можуть бути оскаржені слідчому судді лише на досудовому провадженні. В той же час варто зазначити, що в новому КПК моменти настання певних процесуальних наслідків визначений не зовсім

чітко. Особливо це помітно саме під час визначення точного моменту закриття кримінального провадження, хоча старий КПК в цьому плані був більш точний. Так, ст. 212 КПК 1961 р. зазначала, що досудове слідство закінчується складанням обвинувального висновку або постанови про закриття справи чи постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру. Проте новий КПК такої чіткості не дає.

Так, ст. 219 КПК зазначає, що досудове розслідування щодо злочинів має бути закінчено протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Частина друга та третя даної статті регулює порядок продовження цих строків та особливості їх обрахунку у зв'язку із зупиненням кримінального провадження. Отже бачимо, що у порівнянні із старим КПК нове процесуальне законодавство лише чітко встановлює момент початку досудового розслідування, в той же час момент закінчення слід шукати у інших статтях. Варто зазначити, що логічніше було б викласти цю статтю в іншій редакції, доповнивши її положеннями, які чітко визначали би момент закінчення досудового розслідування. В такому разі відпала б необхідність шукати відповідні положення в інших статтях Кодексу, тим самим заплутуючи як посадових осіб, так і інших учасників кримінального провадження, які не мають відповідної освіти. Проте перш за все варто чітко визначити, коли саме досудове розслідування вважається закритим.

Закриттю кримінального провадження присвячена стаття 284 КПК. В ній зазначені підстави закриття провадження, порядок такого закриття, особливості оскарження тощо, проте в ній відсутня будь-яка згадка саме про момент закриття кримінального провадження. В такому випадку, не маючи чіткої відповіді, необхідно аналізувати відповідні положення кримінального процесуального законодавства, особливо опираючись при цьому на статті Глави 26 (Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування), бо саме забезпечення прав учасників кримінального процесу шляхом оскарження відповідних рішень є одним із основних завдань чинного КПК. Ч. 2 ст. 283 КПК зазначає, що прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру закрити кримінальне провадження. Можна зробити

припущення, що момент закриття кримінального провадження збігається із моментом винесення відповідної постанови. Проте в такому випадку зацікавленим особам взагалі не надається часу на оскарження такого рішення (нагадаємо, що ст. 303 КПК дозволяє оскаржувати рішення уповноважених органів та їх посадових осіб лише на стадії досудового розслідування). Іншим логічним припущенням є саме момент затвердження прокурором відповідної постанови слідчого. Проте ст. 284 КПК зазначає, що дане процесуальне рішення слідчого не вимагає погодження прокурором, а сам слідчий лише зобов'язаний повідомити про прийняте ним рішення зацікавлених осіб та прокурора. Можливо, в такому випадку існує необхідність провести певну аналогію між статтями кодексу. Так, ч. 2 ст. 214 КПК зазначає, що досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Можливо, саме внесення відомостей до ЄРДР щодо закриття кримінального провадження і буде моментом закінчення досудового розслідування. Тим паче ч. 3 ст. 283 КПК прямо передбачає обов'язок прокурора внести відповідні відомості до даної інформаційної бази. Це саме підтверджується і Положенням «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», згідно з п. 3.1 р. 1 якого інформація про закінчення досудового розслідування повинна бути внесена протягом 24 годин з моменту прийняття процесуального рішення. Вірогідно, що саме це і буде моментом закриття кримінального провадження. Проте це лише здогадки, бо прямої вказівки в КПК немає.

Отже можна дійти висновку, що у чинному КПК існують деякі прогалини, пов'язані із чітким визначенням моменту закриття кримінального провадження. І з метою кращого забезпечення прав та інтересів учасників кримінального провадження законодавець повинен усунути ці прогалини шляхом внесення відповідних змін до чинного кримінального процесуального законодавства.